

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΗΝ ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΧΡΥΣΟΥΝ ΜΕΤΑΛΛΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Ετος ίδρύσεως 1899 υπό Δημητρίου Βικέλα

ΑΓΙΟΥ ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΠΑΛΛΑΔΑ ΑΠΑΝΤΑ

ΤΟΜΟΣ Α'

ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΕΛΕΝΗΣ Σ. ΧΑΤΖΟΓΛΟΥ - ΜΠΑΛΤΑ δ.φ.

ΙΕΡΑ ΜΕΓΙΣΤΗ ΜΟΝΗ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ - ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ 2014

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Οί έκδιδόμενοι λόγοι.

Ὁ ἅγιος Γεράσιμος Παλλαδάς ὑπῆρξε ἕνας διαπρεπής, ἂν καὶ πολὺ ταπεινός, ιεράρχης. Διακρίθηκε, μεταξύ ἄλλων, γιὰ δύο βασικά του χαρακτηριστικά, τὴν ποιμαντικὴ μέριμνα καὶ τὴν ρητορικὴ δεινότητα. Αὐτὰ τὰ γνωρίσματα τῆς προσωπικότητάς του καταδεικνύονται μέσα ἀπὸ τὸ κηρυγματικὸ του ἔργο. Πρόκειται γιὰ τοὺς λόγους καὶ τὶς διδαχὲς ποὺ συνέταξε καὶ εἶναι ἀφιερωμένες σὲ διάφορες ἑορταστικὲς καὶ λατρευτικὲς περιστάσεις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους.

Στὸν παρόντα τόμο γίνεται μία πρώτη ἀπόπειρα νὰ ἔρθουν στὸ φῶς τὰ ἄγνωστα μέχρι σήμερα γιὰ τὸ ἀναγνωστικὸ κοινὸ τεκμήρια τῆς πνευματικῆς του παραγωγῆς. Τὰ ἔργα αὐτὰ διασώθηκαν σὲ χειρόγραφους κώδικες ἐγκατεσπαρμένους σὲ διάφορες Βιβλιοθῆκες, ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ ἐξωτερικὸ, ἀλλὰ δὲν ὑπῆρξαν οὔτε εὐκόλα προσπελάσιμα οὔτε εὐρύτερα γνωστά. Ὁ ἴδιος εἶχε διακαῆ πόθο, ὅσο ζοῦσε, νὰ ἐκδοθοῦν τὰ κείμενά του σὲ ἔντυπη μορφή, ὥστε νὰ ὠφεληθεῖ πνευματικὰ τὸ χριστιανικὸ πλήρωμα. Δυστυχῶς ὅμως οἱ προσπάθειες ποὺ κατέβαλε πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση δὲν ἀπέφεραν τοὺς ἀναμενόμενους καρπούς. Παρέμειναν καὶ τὰ ἔργα του καὶ ὁ ἴδιος σὲ μία σχετικὴ «ἀφάνεια».

Ἐδῶ δημοσιεύεται ὁ πρῶτος τόμος τῶν πολυπληθῶν αὐτῶν κειμένων, μὲ μία συλλογὴ ἀπὸ εὐάριθμους λόγους, οἱ ὅποιοι ἔχουν ἕνα κοινὸ χαρακτηριστικὸ, ἐπικεντρώνονται σὲ ζητήματα ψυχωφελῆ, ποὺ προσελκύουν τὸ ἐνδιαφέρον μιᾶς μεγάλης μερίδας ἀνθρώπων. Πρόκειται γιὰ λόγους ποὺ ἀφοροῦν τὴν μυστηριακὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰδικότερα τὰ μυστήρια τῆς ιερωσύνης, τῆς ἐξομολόγησής καὶ τῆς θείας εὐχαριστίας, τὸ μυστήριον τοῦ θανάτου, καθὼς καὶ τὰ γενικότερα θέματα τῆς προσευχῆς, τῆς ταπείνωσης καὶ τῆς μετάνοιας (τὰ τρία τελευταῖα αὐτὰ κείμενα εἶναι ἐνταγμένα ὡς κεφάλαια στὸν ἐκτενῆ λόγο γιὰ τὸν Τελώνη καὶ τὸν Φαρισαῖο). Τέλος, ἰδιαίτερο ἔργο πραγματεύεται τὸ ζήτημα τῆς ἐπιστήμης σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν θεία καὶ τὴν ἀνθρώπινη σοφία, ἕνα θέ-

μα ιδιαίτερα προσφιλές στὸν ἴδιο τὸν ἅγιο τόσο σὲ θεωρητικὸ ὅσο καὶ σὲ πρακτικὸ - ἐμπειρικὸ ἐπίπεδο.

Εἰδολογικῶς κατατάσσονται ὅλα στοὺς ἐκκλησιαστικοὺς λόγους. Συνετάχθησαν μὲ σκοπὸ νὰ ἀναγιγνώσκονται ἢ νὰ ἐκφωνοῦνται στὸ πλαίσιο τοῦ ἱεροῦ κηρύγματος μέσα στὴν ἐκκλησία, ἢ ἀκόμη νὰ μελετῶνται ἀπὸ τοὺς ἱεροκήρυκες κατὰ τὴν προετοιμασία γιὰ τὴν ἐκφώνηση τῶν δικῶν τους κηρυγμάτων. Παρουσιάζουν πλούτο ιδεῶν, ἀρμονικὴ ἐνότητα καὶ ἀλληλουχία τῶν ἐπὶ μέρους νοημάτων, ὥστε νὰ ὑπηρετεῖται μὲ σαφήνεια ὁ σκοπὸς τῆς συγγραφῆς τους, δηλαδή ἡ πνευματικὴ ὠφέλεια τῶν ἀποδεκτῶν.

2. Ἡ θεολογία τοῦ ἁγίου Γερασίμου.

Στὰ κείμενα αὐτὰ διαπιστώνεται ἡ μέριμνα τοῦ ἁγίου νὰ ἀφυπνίσει τοὺς ἀκροατὲς - ἢ καὶ ἀναγνώστες - τῶν λόγων του πάνω σὲ ζητήματα πνευματικά, ἐκκλησιολογικά καὶ ἠθικά. Ἐπιδιώκει ἐπίσης νὰ διδάξει τοὺς ἀνθρώπους τὴν δογματικὴ διδασκαλία τῆς ὀρθόδοξης πίστεως, ἀνόθευτης ἀπὸ τίς ποικίλες ἐπιρροές τῶν ἑτεροδιδασκαλιῶν, ὅπως τῆς ρωμαιοκαθολικῆς καὶ τῆς προτεσταντικῆς κυρίως. Ἡ ὁμιλητικὴ πρακτικὴ δὲν ἀποσυνδέεται ἀπὸ τὴν ἀδήριτη ἀνάγκη τῆς κατήχησης καὶ τῆς θεολογικῆς κατάρτισης. Τὸν ἅγιο συνέχει ἡ εὐαισθησία νὰ προσφέρει τὴν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι βιωμένη ἐμπειρία καὶ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας ἀνὰ τοὺς αἰῶνες. Ὁ λόγος του ἐνέχει ποιμαντικὸ - παιδαγωγικὸ χαρακτήρα, καθὼς ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ἄνθρωπο καὶ ἐκφράζεται μὲ ιδιαίτερο ἐνδιαφέρον, σχεδὸν ἀγωνιωδῶς. Ὁ ἴδιος ἀναφέρει σχετικά: Δὲν βαρύνομαι νὰ διαβάζω τὸ γράμμα καὶ νὰ λογίζωμαι τὸ πνεῦμα. Ὅσον τάχος θέλω νὰ ξεσκεπάσω τὴν αἰθάλην, νὰ εὕρισκω τὸν ἀναμμένον ἄνθρακα, νὰ ἀνάπτω τὴν λαμπάδα τῆς γνώσεως καὶ νὰ φωτίζω τοὺς ἐν τῇ νυκτὶ τῆς σκιογραφίας διαπερνῶντας¹.

Τὰ ζητήματα ποὺ θίγονται στὰ κηρύγματα αὐτὰ ἔχουν βαθὺ ἀνθρωπολογικὸ περιεχόμενο, καθὼς ἀφοροῦν κυρίως τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν σχέση του μὲ τὸν Θεό, τὸν συνάνθρωπο καὶ τὸν κόσμο. Ἐπιπλέον μὲ τοὺς λόγους του συμβάλλει στὴν διεύρυνση τῆς δυνατότητας γιὰ τὴν κατὰ Θεὸν αὐτογνωσία τῶν ἀνθρώπων. Τὰ ἀνθρωπολογικὰ θέματα ποὺ θέτει, ὅπως εἶναι τὸ πρόβλημα τῆς ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως καὶ τοῦ

1. Ἁγίου Γερασίμου Παλλαδᾶ, *Λόγος περὶ θείας Κοινωνίας*, στ. 23-26.

αυτεξουσίου, τὸ κακὸ καὶ ὁ θάνατος, ἡ σχέση ψυχῆς καὶ σώματος κ.ἄ., εἶναι ζητήματα διαχρονικά, πού ἀπασχολοῦν μόνιμα ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, στὸν βαθμὸ πού τοὺς βοηθοῦν νὰ γνωρίσουν βαθύτερα τὴν οὐσία τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξης¹.

Βεβαίως κατὰ καιρούς, ἡ ἀρχαία ἢ ἡ σύγχρονη φιλοσοφία, ὅπως καὶ οἱ διάφορες ἐπιστῆμες, προσπάθησαν νὰ προσεγγίσουν τὰ θέματα αὐτὰ ἀπὸ τὴν δική τους ὀπτική, παρέχοντας τὶς σχετικὲς ἀπαντήσεις. Καὶ ὁ ἅγιος Γεράσιμος φαίνεται νὰ εἶναι γνώστης τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας καὶ νὰ εἶναι ἐνήμερος γιὰ τὶς διάφορες ἐπιστῆμες ἢ καὶ τέχνες τοῦ καιροῦ του, τὶς χρησιμοποιοῦ ὅμως εἴτε ὡς προπαιδευτικὲς εἴτε ὡς βοηθητικὲς γνώσεις γιὰ τὸ κήρυγμά του. Τὶς ἀνάγει δὲ στὸν κατ' ἐξοχὴν Δωρεοδότη ὄλων τῶν ἐγκοσμίων ἀγαθῶν, ὅπως διαφαίνεται στὸν λόγο του: *Αὐτὸς οὖν, ὡσὰν ὁποῦ εἶναι ἢ ὄντως σοφία, πρέπει ἐπαινετώτερος ἢ καὶ πλέα δοξασμένος νὰ εἶναι ἀπὸ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ μάλιστα ὁποῦ ταῖς ἐπιστήμαις του καὶ ταῖς τέχναις του δὲν ταῖς ἀφήκε μόνον νὰ εἶναι κλεισμένες ἀνενεργήτως εἰς τὸν ἑαυτὸν του, ἀμμή ἄνοιξε τὸν θησαυρὸν τοῦ θείου νοῦς καὶ ταῖς ἔδειξεν εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους*².

Ἐπιπλέον, στὴν κατὰ κόσμον σοφία, στὴν θύραθεν διδασκαλία, ἀντιπαρατάσσει τὸ μήνυμα τῆς σταυρικῆς, θυσιαστικῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, ἐνῶ σκοπὸς του εἶναι ἡ ἀγιαστικὴ μεταμόρφωση τῶν ἀνθρώπων μέσα στὴν Ἐκκλησία. Τοὺς παρακινεῖ ἔτσι στὸν ὀρθόδοξο βίον τῆς ἄσκησης τῶν ἀρετῶν, τῆς συμμόρφωσης μὲ τὶς εὐαγγελικὲς ἀρχές, τῆς χριστιανικῆς παιδείας, τονίζοντας ὅτι ὅλα αὐτὰ ἀποτελοῦν τὰ μέσα πρὸς τὴν ἐπίτευξη τοῦ σκοποῦ, πού γιὰ τὸν χριστιανὸ εἶναι ἡ θέωση. Κορωνίδα τῶν ἀρετῶν θεωρεῖ τὴν ἀγάπη, ὅπως τὴν δίδαξε ὁ Θεάνθρωπος³, ἐνῶ πολὺ χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ διατύπωση αὐτῆς τῆς ἠθικῆς ἀναγκαιότητας: *Ἐκεῖνος ὁποῦ πειράζει τὸν ἀδελφόν του καὶ τὸν πληγώνει, εἶναι σημεῖον πὼς δὲν τὸν ἀγαπᾷ καὶ ὅποιος δὲν τὸν ἀγαπᾷ εἶναι σημεῖον πὼς τὸν ἐχθρεύεται καὶ ἡ ἐχθρα εἶναι ἐκείνη ὁποῦ σκοτώνει τὸν ἀδελφόν ἢ πρῶτα σκοτώνει τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν*⁴.

1. Βλ. σχετικῶς Ἑλένης Σ. Χατζόγλου-Μπαλτᾶ, «Ἀνθρωπολογικὲς προσεγγίσεις σὲ μεταβυζαντινὰ ὁμιλητικὰ κείμενα (μέσ. ις' - ἀρχ. ιη' αἰ.)», *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς* 94 (2011), τεύχ. 841, σσ. 473-474.

2. Ἁγίου Γερασίμου Παλλαδᾶ, *Λόγος εἰς τὸ ρητόν*: «ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης», στ. 19-24.

3. Πρβλ. *Α' Πρὸς Κορινθίους* 13, 13.

4. Ἁγίου Γερασίμου Παλλαδᾶ, *Λόγος τῆ Κυριακῆ τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου*, στ.

1. ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ

Τὰ ἱερὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελοῦν τροφή πνευματικὴ γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ εἶδος μυστικῆς εὐωχίας. Γι' αὐτὸ δὲν θὰ πρέπει μὲ φιλοπερίεργη διάθεση νὰ ἐρευνᾶται τὸ πῶς ἐπενεργοῦν καὶ τί δύναμη ἐμπεριέχουν. Ὁ ἅγιος προβαίνει σὲ μία ἐξέταση τῆς σημασίας τοῦ ὄρου «μυστήριον» τόσο στὴν ἀγιογραφικὴ ὅσο καὶ στὴν πατερικὴ γραμματεία. Ὁ ὄρος ἀνάγεται στὴν Παλαιὰ Διαθήκη καὶ δὴ στὸ βιβλίο τοῦ Δαυὶδ, ὅπου ἀναφέρεται ὡς *σημεῖον ἁγίου τινὸς πράγματος ἀποκρύφου* (στ. 85, 96-97, 115-116, 128).

Ἐν συνεχείᾳ ἐπιχειρεῖ νὰ παρουσιάσει πῶς ἀντιλαμβάνονταν τὴν ἔννοια τοῦ μυστηρίου οἱ δυτικοὶ¹ - διαμαρτυρόμενοι (Μαρτίνος Λούθηρος, Μελάγχθων, Ζβίγγλιος κ.ἄ.), πού τὸ χαρακτήριζαν ὡς *πρᾶγμα μυστικὸν καὶ ἀπόκρυφον* (στ. 145-146), καὶ οἱ πρῶτοι Πατέρες τῆς «καθόλου» Ἐκκλησίας, ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς, γιὰ τοὺς ὁποίους τὰ μυστήρια εἶναι *ἅγια σύμβολα* (στ. 129) καὶ *σημεῖα ἱεροῦ πράγματος* (στ. 152), ὀρισμὸς πού ἀνάγεται στὸν ἱερὸ Αὐγουστῖνο. Στὸ ζήτημα αὐτὸ καταδεικνύεται πόσο ἔχουν παρεκκλίνει οἱ προτεστάντες ἀπὸ τὴν ὀρθοδόξη θεώρηση, ἢ ὁποία ἀναγνωρίζει τὴν ἱερότητα τῶν μυστηρίων καὶ τὴν ἀγιοπνευματικὴ τους θεμελίωση.

Ἐπίσης τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελοῦν συνδυασμὸ αἰσθητῶν πραγμάτων (ὑλης, λόγων κ.λπ.) καὶ τῆς ἐνεργούσης χάριτος τοῦ Θεοῦ, πού τὰ τελειοποιεῖ. Ἀναλύονται τὰ αἷτια πού συμβάλλουν στὴν τέλεσή τους, τὰ ὁποῖα εἶναι οἱ ἀριστοτελικοὶ ὄροι: *ὕλικόν, εἰδικόν, ποιητικόν, τελικόν καὶ μέσον ἢ ὀργανικόν αἷτιον* (στ. 350-351), ἐνῶ ὁ ἅγιος τοπο-

1. Ἐπισημαίνεται ἐδῶ ὅτι γιὰ τὸν ἐντοπισμὸ τῶν διαφορῶν χωρίων τοῦ κειμένου ὑπῆρξαν ἀρκετὲς δυσκολίες, ἐνῶ σὲ κάποιες περιπτώσεις δὲν κατέστη ἐφικτός. Εἶναι πιθανὸν ὅτι ὁ ἅγιος χρησιμοποίησε ἐνδιάμεσες πηγές γιὰ νὰ προσπελάσει παλαιότερα ἔργα ἢ ὅτι κατέγραφε ἀπὸ μνήμης πολλὰ ἀπὸ τίς πληροφορίες του. Τοῦ ἦταν ἀρκετὸ νὰ παραπέμπει στοὺς συγγραφεῖς καὶ τὰ ἔργα τους, ἔστω καὶ ἂν ἔκαναν μία πολὺ γενικὴ ἀναφορὰ σὲ ἓνα θέμα. Συνεπῶς δὲν εἶχε πάντοτε ὑπ' ὄψιν συγκεκριμένο χωρίο, ἀλλὰ συνόψιζε σὲ μία γενικὴ θεωρητικὴ διατύπωση διαφορὰς συναφεῖς μὲ τὸ θέμα του πληροφορίες.

θετεῖται συναφῶς λέγοντας ὅτι τὰ μυστήρια τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Ἐκκλησίας ὑπέρκεινται ἀπὸ κάθε λόγον φυσικοῦ πράγματος καὶ συνθέτου τόσον, ὅπου περισσότερο τὰ ἤθελα ὀνομάζει μεταφυσικὰ (στ. 339-341).

Ἐν τέλει χαρακτηρίζει τὰ μυστήρια ἄρματα (στ. 404), πὺ ὀχυρώνουν τὸν ἄνθρωπο στὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς του, καὶ συγχρόνως στολίδια (στ. 399) τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος.

(φ. 62) Τοῦ αὐτοῦ Γερασίμου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας,
Λόγος πρῶτος. Περὶ Μυστηρίων.

Προοίμιον.

Ἰδίωμα καὶ φύσις εἶναι εἰς τὸ ζῶον – ὄχι ἀπ' ἔξω καὶ ἀπὸ τὰ
5 φυτὰ, ἀλλ' ἀκόμη καὶ μέσα εἰς τὴν κοιλίαν ἐπαναπαυόμενον τῆς
μητρός του–, νὰ ἔχη τὴν οἰανδήποτε τροφήν, οὔσαν εἰς κατόρθω-
σιν τῆς ζωῆς του. Γεννηθὲν δέ, πολλῶ μᾶλλον. Διὰ νὰ λέγω τ' ἀ-
ληθέστερον, ὅλη ἡ ὄρεξις τῶν ἀλόγων καὶ ἡ ἔφεσις τῶν λογικῶν
ἄλλη δὲν εἶναι παρά, ὡς ἐν συντόμῳ, διηνεκῶς νὰ τρέχουσιν εἰς
10 τὴν τροφήν.

Ἐλαβε τὴν ἀνάλογον ἔξιν ἢ καὶ τὸ ἀνάλογον ἰδίωμα αὐτὸ ἡ
ἀγία τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία, ὡς μήτηρ οὔσα ἄλλη ἀληθεστάτη τῶν
εὐσεβῶν πιστῶν τῆς τέκνων, νὰ σπουδάζη ἐπιμελῶς, νὰ τρέφη τὰς
ἀθανάτους ψυχὰς μὲ τὴν ἀθάνατον τροφήν. Εἶναι δὲ ἡ τροφή αὔ-
15 τη τὰ γλυκύτατα τῶν μυστηρίων γάλακτα, ὅπου τοσαύτην παχύ-
τητα δίδουσιν, ὅπου τὴν ψυχὴν μεγάλην τὴν κατασταίνουσιν· ὅ-
σον ἀπὸ γῆς πρὸς οὐρανὸν τὸ ὕψος τους καὶ ἡ εὐφροσύνη τους,
διὰ τὴν παχύτητα ταύτην, τὸ θαυμαστὸν τοῦ Θεοῦ εἶδος.

Ὅθεν ἐγὼ βλέποντας τὴν ἀναγκαίαν χρεῖαν τῶν εὐλογημένων
20 αὐτῶν τροφῶν, σπουδάζω, ὅσον τάχος, ὄχι νὰ τεχνεύωμαι τὰς
τροφάς, διότι ἔγιναν ἀπὸ τὸν ἀριστοτεχνίτην ἡμῶν Ἰησοῦν Χρι-
στόν, ἀλλὰ νὰ προτρέπω τοὺς πάντας εἰς τὴν μυστικὴν ταύτην
εὐωχίαν. Ὅτι οἱ περισσότεροι εἶναι ὅπου δὲν γνωρίζουσι, τί φαγὶ

4 ἀπ' ἔξω: ὑπεράνω τοῦ διαγεγραμμένου ζῶον K

15-16 παχύτητα, ἢ: πληρότητα 23 ὅτι: διότι

25 εἶναι τὸ δεῖνα καὶ τί τὸ δεῖνα καὶ πολλὰ ὀρέγονται νὰ μάθουσι τὴν δύναμιν τοῦ δεῖνος μυστηρίου καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ἄλλου.

Λοιπὸν ἄσχημον πρᾶγμα τὸ ἤθελε λογιᾶσαι ὁ καθ' ἕνας νὰ θέλουν οἱ πολλοὶ νὰ ἐξετάζουν τὰ σωματικὰ τῶν βρωμάτων, / (φ. 62^v) τί λογῆς εἶναι τὸ ἕνα ἡρτισμένον καὶ τί λογῆς εἶναι τὸ ἄλλο, ἢ καὶ τί δύναμιν ἠμπορεῖ νὰ δώσῃ τὸ ἕνα καὶ τί τὸ ἄλλο.
30 Καὶ ἐδῶ εἰς τὰ τοῦ Πνεύματος βρώματα, τὰ μυστήρια τῆς ἱεράς μας Ἐκκλησίας, {καὶ} καμίαν ἐξέτασιν νὰ μὴ γυρεύετε. Naί, πολλῶ μᾶλλον πρέπει εἰς τὰς ἀγγελικὰς ταύτας τροφὰς τὴν ἐρεῦνησιν νὰ κάμνωμεν, διὰ νὰ θαυμαζώμεσθιν τὴν μεγάλην δύναμιν, ὅπου εἶναι ἐγκεκρυμμένη μέσα εἰς ταῦτα. Ἐχετε οὖν προσοχήν,
35 καὶ θέλομεν λέγει τὰς ἐρμηνείας αὐτῶν.

Ἀρχή.

Ὁ πονηρὸς δαίμων βλέποντας τὰ μυστήρια τῆς ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, πῶς ἀκονίσθησαν καὶ ἐτοιμάσθησαν μετὰ πᾶσαν τελείαν ἀποκατάστασιν τῆς ἀνωτέρας δυνάμεως, ὅσον τοῦ ἦτον δυνατόν, ἔσπειρε κακοὺς λογισμοὺς εἰς διαφόρους ἀνθρώπους, νὰ μὴ τὰ πιστεύουν καὶ νὰ ἔχουσι καὶ ὡς λόγια βλάσφημα ἐναντίον τῶν μυστηρίων. Ἀπὸ τούτους ἦτον εὐθύς ὁ Μαρτίνος Λούθηρος. Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ κηρύγματός του, ἔγραφεν εἰς τὸ βιβλίον *Περὶ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς Βαβυλῶνος*, εἰς τὸ κεφάλαιον «Περὶ συνοικεσίου», πῶς δὲν εὐρίσκεται εἰς ὅλην τὴν θείαν Γραφὴν τούτη ἡ λέξις, μυστήριον, καὶ μάλιστα εἰς τὴν σημείωσιν ὅπου ζητεῖ ἡ ἡμετέρα χρῆσις. Καὶ εἰς τὸ βιβλίον ὅπου κάμνει εἰς ἀναίρεσιν τῆς Λειτουργίας, *αἰδέσιμος*, λέγει, ἢ πιστὴ συνείδησις εἶναι νὰ φοβώμεσθιν κατὰ ἀλήθειαν νὰ μὴ τὸ ὀνομάζωμεν τοῦτο τὸ πρᾶγμα θυσίαν, ἐπειδὴ καὶ αὕτη ἡ συνείδησις ἀληθὴς εἶναι σιμὰ εἰς τὸν Θεόν.

34 ἐγκεκρυμμένην K 49-50 μυστήριον: διαγράφει πρὸ τοῦ θυσίαν ὁ K

42-46 Ὁ Μαρτίνος Λούθηρος (1483-1546) προτάσσεται ἐδῶ, ἐπειδὴ ὑπῆρξε πρωτεργάτης τοῦ θρησκευτικοῦ κινήματος τοῦ προτεσταντισμοῦ. Γιὰ τὸ συγκεκριμένο χωρίο, βλ. Martin Luther, *De captivitate Babylonica ecclesiae praeludium* (1520), στὸ D. Martin Luther Werke, Critische Gesamtaufgabe, 6 Band, Weimar 1888, p. 550: *Matrimonium non solum sine ulla scriptura pro sacramento censetur... Quia nec signum est divinitus institutum in Matrimonio* 47-55 Martin Luther, *De abroganda missa private*

Καὶ εἰς ταῖς Γραφαῖς δὲν λέγεται θυσία. Καὶ τοῦτο μόνον νὰ λέγωμεν θυσίαν, ὅπου διαμένει ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ ὀνομάζεται θυσία. Διατί, τί μανιωδεστέρα ἀβουλία ἤθελεν εἶσθαι, ὡσὰν ἔτζη τὸ στόμα εἰς τὸν οὐρανὸν νὰ σηκώνωμεν, καὶ νὰ λέγῃς τοῦτο θυσίαν καὶ
55 Θεοῦ καλλώπισμα, ὅπου ἐκεῖνος δὲν τὸ εἶπεν θυσίαν;

Ἐπειδὴ τοῦτα λέγει ὁ Λούθερος, φανερὰ δογματίζει, νὰ μὴ λέγῃ, μήτε νὰ εἶναι μυστήριον κατὰ τὸν τρόπον ὅπου ἡ ἀγία τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία θέλει καὶ πιστεύει. Ἐπηκολούθησέ τον καὶ ἄλλος Λούθερος, Μελαχθὼν τοῦνομα. Ἐχει γνώμην νὰ λέγονται περισσότερον αὐτὰ σημεῖα καὶ σφραγίδες, παρὰ μυστήρια. Τὸ ὅμοιον
60 Ἄνδρέας Καρολστάδιος, εἰς τὸ βιβλίον *Περὶ τῶν εἰκόνων* / (φ. 63) καὶ ὁ Ζουίγλιος, εἰς τὸ βιβλίον *Περὶ ἀληθοῦς καὶ ψευδοῦς θρησκείας*. Δὲν ἤθελε τοῦτος ὀλότελα νὰ δεχθῆ αὕτη ἡ λέξις εἰς τοὺς Γερμανούς, μήτε νὰ ἀκουσθῆ.

Ἡμεῖς δέ, διὰ νὰ καταισχύνονται καὶ τοῦτος καὶ ὅσοι ἄλλοι σαρκικοὶ θέλουσι νὰ εἶναι καὶ μόνον αἰσθητικοὶ καὶ ὄχι πνευματικοὶ καὶ θεωρητικοί, καὶ διὰ νὰ δοξάζεται ὑπερμεγίστως ἡ εὐσέβεια τῶν ὀρθοδόξων, θέλομεν τούτους τοὺς μερικοὺς λόγους περὶ μυστηρίων, ἀποδείχνοντες πὼς εἶναι καὶ λέγονται μυστήρια.

63 νὰ δεχθῆ: νὰ γίνῃ δεκτὴ

Martini Lutheri sententia (1521), στὸ D. Martin Luther Werke, Critische Gesamtaufgabe, 8 Band, Weimar 1889, p. 421: *Pia enim et fidelis conscientia merito et digne pavere debet, ne hoc sacrificium appellet aut credat, quod certissima est apud deum et in scripturis non dici sacrificium. Et hoc solum appellet sacrificium, quod constata deo vocari sacrificium. Quae enim furentior est temeritas, quam sic os in coelem ponere, ut hoc sacrificium et cultum dei dieas, quod ille non dicit sacrificium et cultum dei* 59 Πρόκειται γιὰ τὸν Φίλιππο Μελάγχθωνα (1497-1560), θεολόγο, φίλο καὶ συνεργάτη τοῦ Λούθηρου 61 Τὸ πλήρες ὄνομά του ἦταν Andreas Rudolf-Bodenstein von Karlstadt (1486-1541). Ἦταν Γερμανὸς θεολόγος, θεωρητικὸς ὑπέρμαχος τοῦ προτεσταντισμοῦ, καὶ θεωρεῖται ὅτι ἄσκησε ἐπίδραση στὸν Ζβίγγλιο καὶ τοὺς Ἀναβαπτιστές. Τὸ συγκεκριμένο ἔργο ἐπιγράφεται: Andreas Karlstadt, *Von Abtuhung der Bilder und das keyn Bedtler vnther den Christen seyn sollen* (1522), ed. Hans Lietzmann, Bonn 1911 62-64 Ἡ παραπομπὴ ἀφορᾷ τὸν Ζβίγγλιο (1484-1531) καὶ τὸ ἔργο: Huldrych Zwingli, *Kommentar über die wahre und die falsche Religion* (1525), στὸ *Schriften III*, Theologischer Verlag Zürich TVZ, Zürich 1995. Βλ. καὶ Huldreich Zwinglis, *De vera et falsa religione commentaries*, März 1525, στὸ Huldreich Zwinglis sämtliche Werke, vol. 3, Leipzig: Heinsius, 1914 [Corpus Reformatorum 90]: *Vocem istam "sacramentum" magnopere cupiam Germanis nunquam fuisse receptam, nisi Germane esset accepta*

70 Καὶ πολλὰ αὕτη ἡ λέξις ἐζωγραφίζετο καὶ εἰς ὄλαις ταῖς Γραφαῖς, Συνόδους τε καὶ Διδασκάλους ἐκηρύττετο καὶ δογματίζεται.

Πρῶτα ἄς ἠξεύρωμεν πῶς ἡ ἅγαις Γραφαῖς τοῦτο τὸ μυστήριον δὲν τὸ ἔχουν σεσημειωμένον εἰς Λατίνων διάλεκτον, ἀλλὰ εἰς ἑβραϊκὴν καὶ ἑλληνικὴν. Ἐτζη ἐσημειώθη καὶ ἀπὸ τοὺς προ-
75 φήτας καὶ ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους, ἂν καλὰ καὶ τὸ ἔχουν καὶ οἱ Λατῖνοι μὲ ἄλλην λέξιν ἐδικὴν τους, ἡ ὁποία πάλιν λέγει τὸ αὐτό, ὅτι «σακραμέντουμ» θέλει νὰ εἰπῆ μυστήριον. Δεύτερον, ἄς τὸ ἠξεύρωμεν, πῶς τοῦτο τὸ μυστήριον εἶναι γραμμένον. Καὶ ἄκουε εὐθὺς διὰ τὸ μυστήριον τοῦ γάμου τὸν Ἀπόστολον Πρὸς Ἐφεσί-
80 οὺς, ἐν κεφαλαίῳ 5: ἔνεκεν τούτου καταλείπει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἔ<σονται>... Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Ἄμμη ἄς λέγωμεν πρῶτα διὰ τὴν λέξιν αὐτὴν μυστήριον, πῶς εἶναι εἰς ταῖς θείαις Γραφαῖς καὶ πῶς καὶ εἰς τὴν Παλαιὰν ἐσημει-
85 ὴθη <ὡς> σημεῖον ἀγίου τινὸς πράγματος ἀποκρύφου, εὐθὺς εἰς τὸν προφήτην Δανιήλ: Τότε τῷ Δανιήλ ἐν ὄραματι τῆς νυκτὸς μυστήριον ἀπεκαλύφθη καὶ εὐλόγησις τοῦ Θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ πάλιν τὸ μυστήριον, ὃ ὁ βασιλεὺς ἐπερωτᾷ, οὐκ ἔστι σοφῶν μάγων ἐπαοιδῶν Γαζαρηνῶν ἀναγγεῖλαι τῷ βασιλεῖ, ἀλλ' ἔστι Θεὸς ἐν οὐρανῷ, ὃ ἀποκαλύπτων μυστήρια. Καὶ ἐγνώρισε τῷ βασιλεῖ
90 Ναβουχοδονόσωρ, ἃ δεῖ γενέσθαι ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν. Καὶ λέγει τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο μυστήριον, ὅτι ἦτον σημεῖον πράγματος ἀποκρύφου, δηλαδὴ μελλόντων τεσσάρων βασιλείων καὶ τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ, ἀπὸ τὸ ὁποῖον περιλαμβάνομεν πῶς τού-
95 του ἡ λέξις *lyizfr* ἑβραϊκὸν καὶ *zfr* χαλδαϊκὸν ὅχι μόνον νὰ ση-

70 ζωγραφίζεται: περιγράφεται, παριστάνεται αἰσθητικῶς 75 ἂν καλὰ (= ἀγκαλά): ἐφόσον

80-82 Πρὸς Ἐφεσίους 5, 31, 32: Ἄντι τούτου καταλείπει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν· ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν
86-87 Δανιήλ 2, 19 88-91 Δανιήλ 2, 27-28: Τὸ μυστήριον, ὃ ἐώρακεν ὁ βασιλεὺς, οὐκ ἔστι σοφῶν καὶ φαρμακῶν καὶ ἐπαοιδῶν καὶ γαζαρηνῶν ἢ δήλωσις, ἀλλ' ἔστι Θεὸς ἐν οὐρανῷ ἀποκαλύπτων μυστήρια, ὃς ἐδήλωσε τῷ βασιλεῖ Ναβουχοδονόσωρ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν 95 Πρόκειται γιὰ τὴν ἀραμαϊκὴν λέξιν *lyizfr* (ραζίν-rz) καὶ εἶναι ὁ πληθυντικὸς ἀριθμὸς τῆς λέξεως *zfr* (ράζ-rz), ποὺ μεταφράζεται: μυστήριον. Ἡ λέξη

μαδεύση πράγμα ἀπόκρυφον, ἀμμή ἀκόμη σημεῖον πράγματος ἀποκρύφου, καθὼς εἰς τοῦτον τὸν λόγον τοῦ Δανιήλ· ἔτι εἰς τὴν Ἀπο<κάλυψιν>: καὶ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῆς ὄνομα γεγραμμένον, μυστήριον. Μιλεῖ διὰ τὴν πόρνην ἐκείνην ὅπου ἔδειξεν ὁ ἄγγελος τοῦ Ἰωάννου, ὅπου ἐκάθητο καὶ ἐβάσταζεν εἰς τὴν χεῖρά της ποτήριον γέμον βδελυγμάτων τῆς γῆς. Καὶ παρακάτω ὁ ἄγγελος ἔλεγεν: ἐγὼ σοι ἐρῶ τὸ μυστήριον τῆς γυναικός. Τοῦτο δὲ ὅπου βλέπει ὁ Ἰωάννης ἠμποροῦμεν / (φ. 63^v) νὰ τὸ εἰποῦμεν μυστήριον, ἦτοι σημεῖον κεκρυμμένου πράγματος ἢ τῆς συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων ἢ τῆς βασιλείας τῶν Ῥωμαίων ἢ τοῦ Ἀντιχρίστου. Ὅχι τὸ ἴδιον πράγμα τὸ κρυμμένον λέγει μυστήριον, ἀλλὰ τὴν γυναῖκα, διὰ τὴν σημασίαν ὅπου ἐσημαίνεται. Ὁ δὲ ἀπόστολος πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐν κεφαλαίῳ 2 ἔλεγε διὰ τὸν διάβολον: τὸ γὰρ μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας. Κράζει ὁ ἀπόστολος μυστήριον τῆς ἀνομίας τὰς καταδιώξεις τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας ἀπὸ τοὺς τυράννους βασιλεῖς καὶ ἀπὸ τοὺς αἰρετικούς. Ἐτζη ἐξηγοῦσι Χρυσόστομος, <Παῦλος πρὸς> Θεσσαλον<ικεῖς>, Ἀμβρόσιος καὶ οἱ λοιποί.

96 ἀπόκρυφον: ὑπεράνω τοῦ διαγεγραμμένου ἐγνωσμένον K || 97 ἀποκρύφου: ὑπεράνω τοῦ διαγεγραμμένου ἐγνωσμένον K

ἀπαντᾶ στὸ ἑβραϊκὸ κείμενο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης (Μασωριτικὸ) καὶ συγκεκριμένα στὸ Δανιήλ 2, 28. Στὸ κείμενο τοῦ ἀγίου Γερασίμου λείπει τὸ τελευταῖο γράμμα } τῆς λέξεως (ὡς γνωστὸν, ἡ λέξη διαβάζεται καὶ γράφεται ἀπὸ δεξιά) Ἐδῶ ἀναφέρεται ἡ ἀραμαϊκὴ λέξη *zfr* (ράζ-rz) στὸν ἐνικὸ ἀριθμὸ ἐνωμένη μετὰ τὸ ἄρθρο *ʾf* καὶ μεταφράζεται: τὸ μυστήριον 98-99 Ἀποκάλυψις 17, 5 99-102 Ἀποκάλυψις 17, 4-7: καὶ ἡ γυνὴ ἦν περιβεβλημένη πορφυροῦν καὶ κόκκινον καὶ κεχρυσωμένη χρυσίῳ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίταις, ἔχουσα ποτήριον χρυσοῦν ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς, γέμον βδελυγμάτων, καὶ τὰ ἀκάθαρτα τῆς πορνείας αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῆς ὄνομα γεγραμμένον, μυστήριον· Βαβυλῶν ἡ μεγάλη, ἡ μήτηρ τῶν πορνῶν καὶ τῶν βδελυγμάτων τῆς γῆς. καὶ εἶδον τὴν γυναῖκα μεθύουσαν ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ἁγίων καὶ ἐκ τοῦ αἵματος τῶν μαρτύρων Ἰησοῦ. Καὶ ἐθαύμασα ἰδὼν αὐτὴν θαῦμα μέγα. Καὶ εἶπέ μοι ὁ ἄγγελος: διὰ τί ἐθαύμασας; ἐγὼ ἐρῶ σοι τὸ μυστήριον τῆς γυναικός 108-109 Β' Πρὸς Θεσσαλονικεῖς 2, 7 112 Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ὑπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Θεσσαλονικεῖς Ἐπιστολὴν δευτέραν (ὁμιλία δ'), PG 62, 485 κέξ.: τὸ γὰρ μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας. Νέρωνα ἐνταῦθα φησιν, ὡσανεὶ τύπον ὄντα τοῦ ἀντιχρίστου. Καὶ γὰρ οὗτος ἐβούλετο νομίζεσθαι θεός... 112-113 Ἀναφέρεται ἐδῶ ὁ ἅγιος Ἀμβρόσιος ἐπίσκοπος Μεδιολάνων (339/340-397) καὶ τὸ ἔργο του *In Epistolam Beati Pauli Ad Thessalonicenses Secundam*, PL 17, 482: *Nam mysterium jam operatur iniquitatis tantum ut qui nunc tenet, teneat quoadusque de medio fiat. Mysterium iniquitatis a Nerone inceptum est qui zelo idolorum apostolos interfe-*

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ κ. κ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ Β'	ζ'
ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΤΗΣ Ι. Μ. Μ. ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ ΕΦΡΑΙΜ	θ'
ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ	ια'
ΠΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	ιγ'
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΜΕΡΟΣ Α'. ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	5
1. Ἡ καταγωγή καὶ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ζωῆς τοῦ ἁγίου Γερασίμου	5
2. Ἡ ἱερατικὴ καὶ διδασκαλικὴ του πορεία	17
3. Ὁ Γεράσιμος ὡς μητροπολίτης Καστορίας	24
4. Ἡ παρουσία του στὴν Ἀδριανούπολη	28
5. Ἡ περίοδος τῆς πατριαρχίας στὴν Αἴγυπτο	31
6. Πρῶτο ταξίδι στὴν Μολδοβλαχία	37
7. Ἐπιστροφή στὸ Πατριαρχεῖο – Ποιμαντικὴ δραστηριότητα	43
8. Δεύτερο ταξίδι στὴν Βλαχία	55
9. Ἐπάνοδος στὴν Αἴγυπτο	57
10. Τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του	59
11. Ἡ ἀναγνώριση τῆς ἀγιότητος – μαρτυρίες καὶ κρίσεις	67
12. Τὸ συγγραφικὸ ἔργο τοῦ Ἁγίου	73
ΜΕΡΟΣ Β'. ΚΕΙΜΕΝΑ	79
1. Οἱ ἐκδιδόμενοι λόγοι	79
2. Ἡ θεολογία τοῦ ἁγίου Γερασίμου	80
3. Ἡ περὶ θανάτου θεολογία τοῦ Ἁγίου	86
4. Πηγές τοῦ ἔργου τοῦ ἁγίου Γερασίμου	88
5. Ἡ γλώσσα τῶν Λόγων	92
6. Ὑφος καὶ ρητορικότητα τῶν κειμένων	95
7. Χειρόγραφοι κώδικες – ἐκδοτικὲς ἀρχές	99

ΛΟΓΟΙ	103
1. Λόγος περί μυστηρίων	103
2. Λόγος περί ιερωσύνης	121
3. Λόγος περί έξομολογήσεως	136
4. Λόγος περί θείας κοινωνίας	163
5. Λόγος εις τὸ «ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης» (Βαροῦχ γ' 37)..	186
6. Λόγος στὴν Κυριακὴ τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου	201
7. Λόγος εἰς τεθνεῶτα Α ^{ος}	221
8. Λόγος εἰς τεθνεῶτα Β ^{ος}	229
9. Λόγος εἰς τεθνεῶτα Γ ^{ος}	239
10. Λόγος εἰς τεθνεῶτα Δ ^{ος}	246
11. Λόγος εἰς τεθνεῶτα Ε ^{ος}	253
ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ	259
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	259
Πηγὲς ἑλληνικὲς	259
Πηγὲς ξενόγλωσσες	262
Βιβλιογραφία ἑλληνικὴ	263
Βιβλιογραφία ξενόγλωσση καὶ μεταφρασμένη	269
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ	271

Σύγχρονη φορητή εικόνα του Αγίου Γερασίμου Παλλαδά.
Έργο του Άγιογραφείου της Ι. Μ. Μονής Βατοπαιδίου.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΟΥΜΕΝΟΥ
ΤΗΣ Ι. Μ. Μ. ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ ΕΦΡΑΙΜ

Με ιδιαίτερη χαρά και ικανοποίηση προλογίζουμε τὴν παροῦσα ἔκδοση τοῦ πρώτου τόμου τῶν ἔργων καὶ τῶν λόγων τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Πάπα καὶ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Γερασίμου Β' τοῦ Παλλαδᾶ. Ἀποτελεῖ εὐλογία γιὰ τὴν Μονὴ μας ὅτι ὁ ἅγιος ἱεράρχης συγκαταλέγεται ἀνάμεσα στὴν πλειάδα τῶν μοναχῶν ποὺ διήλθαν γιὰ νὰ ἐφησυχάσουν καὶ νὰ ὀλοκληρώσουν ἐδῶ τὸν ἐπίγειο βίο τους.

Τῶν εἰς ἄκρον ἐληλακότων ἀνδρῶν τὸ τοὺς βίους ἀναγράπτους ποιεῖν καὶ τούτους ὡσπερ τινὰ στήλην ἢ πρόγραμμα προστιθέναι τοῖς βουλομένοις, ὡς ἂν ἔχοι ἐνάγεσθαι πρὸς τὴν μίμησιν, ἀποδεκτόν, ὡς οἶμαι, καὶ φίλον Θεῷ (Θεοφίλου Ἰωάννου ἱεροδιακόνου, Μνημεῖα ἀγιολογικά, Βενετία 1884, σ. 251).

Ὁ πανάγαθος Θεός, σὲ κάθε γενιά, δὲν ἄφησεν ἀμάρτυρον Ἐαυτὸν καὶ δὲν ἔπαυσε νὰ ἀναδεικνύει στὴν Ἐκκλησία, καὶ μάλιστα μεταξὺ τῶν ἐκλεξαμένων τὴν ἀγαθὴν μερίδα, ἄνδρες σοφοὺς καὶ συνετοὺς, ποὺ ἐργάσθησαν τὸ μέλι τῆς ἀρετῆς, ποὺ ἔφθασαν στὸ ὕψος τῆς ἀπαθείας καὶ ποὺ παρείχαν τοὺς ἑαυτοὺς τους ἐπιστολὴν Χριστοῦ, γινωσκομένην καὶ ἀναγινωσκομένην ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων (Β' Κορ. γ' 3).

Ὁ θεσπέσιος αὐτὸς βλαστὸς τῆς εὐάνδρου νήσου τῆς Κρήτης, ἐκ κοιλίας μητρὸς ἡγιασμένος, τῷ θείῳ πόθῳ τρωθεὶς τὴν ψυχὴν καὶ ἔρωτι ἀγίῳ πτερωθεὶς, ἀναδείχθηκε ἀπὸ νεότητος μέγας ἐν ἀρεταῖς. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν Πατριαρχικὴν αὐτοῦ ιδιότητα ὑπῆρξε θεόπνους διδάσκαλος τῶν θείων λογίων, ἀκάματος ὑπηρέτης τοῦ λογικοῦ του ποιμνίου σὲ περίοδο ιδιαίτερα ἀντίξοη γιὰ τὴν Ὁρθοδοξία, φωστήρας εὐσεβοῦς καὶ θεοφιλοῦς βιοτῆς καὶ ἄοκνος συμπαραστάτης τῶν πονεμένων ὀρθοδόξων τῆς Μεγάλης Πόλεως τῆς Ἀλεξανδρείας.

Ὁ Ἅγιος Γεράσιμος ὁ Παλλαδᾶς εἶναι σαφῶς ἓνας ἐκ τῶν λογίων ἀγίων, τὸν ὁποῖον ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ εὐλόγησε ποικιλοτρόπως, ὥστε μετὰ τὴν δύναμη Αὐτῆς νὰ εὐαγγελισθεῖ τὸν λόγον τῆς Ἀληθείας μέσα στὰ πολλὰ συγγράμματά του ἀλλὰ καὶ στὰ κηρύγματά του.

Θεωροῦμε ὁμολογουμένως μεγάλη εὐλογία καὶ δῶρον Θεοῦ τὴν πα-

ροῦσα ἔκδοση, καθότι, χάρις στίς πολύμοχθες καὶ κοπιώδεις προσπάθειες τῆς διακεκριμένης ἐρευνήτριας κυρίας Ἑλένης Χατζόγλου, τὴν ὁποία καὶ εὐχαριστοῦμε ἰδιαίτερα, εἶναι ἡ πρώτη φορὰ πού καθίστανται γνωστὰ στὸ εὐρύτερο κοινὸ καὶ προβάλλονται τὰ ἔργα καὶ οἱ λόγοι τοῦ Ἁγίου Γερασίμου, ὁ ὁποῖος μέχρι σήμερα ἦταν ἐν πολλοῖς ἄγνωστος.

Οἱ στενές σχέσεις τοῦ Ἁγίου μὲ τὴν Μονὴ μας καταδεικνύονται πρωτίστως ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἐπέλεξε ὡς τὸν τελευταῖο τόπο ἐφησυχασμοῦ τοῦ τὴν Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Βατοπαιδίου, στὴν ὁποία ὀλοκλήρωσε τὴν πρόσκαιρη παρεπιδημία τοῦ παρόντος αἰῶνος καὶ ἄφησε σὲ αὐτὴν ὡς αἰῶνια πνευματικὴ κληρονομιά τὴν χαριτόβρυτο κάρα του, ἡ ὁποία χαρίζει εὐφροσύνη ψυχῆς τε καὶ σώματος σὲ ὅποιον ἔχει τὴν εὐλογία νὰ τὴν ἀσπασθεῖ.

Ἐπίσης, ὀφείλουμε νὰ ἐκφράσουμε τίς θερμές μας εὐχαριστίες στὸν Σύλλογο πρὸς διάδοσιν Ὠφελίμων Βιβλίων γιὰ τὴν ἀποδοχὴ τῆς προτάσεώς μας νὰ ἐκδώσωμε ἀπὸ κοινοῦ τὰ Ἄπαντα τοῦ Ἁγίου, καθὼς καὶ στὸν Πρόεδρο τοῦ Συλλόγου, τὸν ἐλλογιμώτατο καθηγητὴ κ. Κωνσταντῖνο Μανάφη, γιὰ τὴν ὀλοπρόθυμη καὶ ἀγαστὴ συνεργασία καὶ συμβολὴ του στὴν ὅλη προσπάθεια.

Χρεωστικῶς ἐκφράζουμε τίς υἱικές μας εὐχαριστίες πρὸς τὸν Μακαριώτατο Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς κ. κ. Θεόδωρο Β', ὁ ὁποῖος ἐκθύμως ἀποδέχθηκε τὴν ταπεινὴ παράκλησή μας καὶ τιμώντας ἰδιαίτερος τὴν ἔκδοση προλόγισε τὸ παρὸν ἔργο.

Τέλος, μὲ τὴν πεποίθησι ὅτι τὸ βιβλίον αὐτὸ θὰ ἀποτελέσει μοναδικὸ μέσο ἐπαφῆς καὶ ἐντρυφήσεως στὸ ἔργο καὶ τὴν διδασκαλία τοῦ ἐν οὐρανοῖς νῦν ἀυλιζομένου Ἁγίου Γερασίμου Β' τοῦ Παλλαδᾶ, εὐελπιστοῦμε νὰ προκύψει μεγάλη πνευματικὴ ὠφέλεια στίς καρδιές τῶν ἀναγνωστῶν, πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ, τῶν ἁγίων καὶ τῶν πιστῶν ὑπηρετῶν Αὐτοῦ καὶ εὐχόμεθα, ὅπως οἱ πρεσβεῖες τοῦ Ἁγίου καὶ ἐξόχως τῆς Παναχράντου Ὑπεραγίας Θεοτόκου σκέπουν καὶ ἐνισχύουν πάντοτε ὄλο τὸ χριστεπώνυμο πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ὁ Καθηγούμενος
τῆς Ἱερᾶς Μεγίστης Μονῆς Βατοπαιδίου

Γερασίμης Ἐφραίμ